

SCENARIUSZ LEKCJI

ODPOWIEDZIALNOŚĆ CZY NIEODPOWIEDZIALNOŚĆ W NASZYM ŻYCIU? WOLNOŚĆ WYBORU.

OPRACOWANIE: EWA RUSZKOWSKA

CZAS REALIZACJI: 90 min

POZIOM: Szkoła gimnazjalna i ponadgimnazjalna. Nauczyciele szkół podstawowych realizować mogą treści 1-5 przy znacznie większym zaangażowaniu własnym i z wykorzystaniem dyskusji kierowanej oraz technik plastycznych, np. kolażu wykonywanego w grupach.

CEL OGÓLNY: Poznanie swoich mocnych stron i pobudzenie do refleksji nad własnymi postawami wobec odpowiedzialności i wolności wyborów.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

- uczeń definiuje pojęcie odpowiedzialności
- uczeń określa własne mocne strony i posiadane kompetencje
- uczeń wymienia własne potrzeby i wskazuje osoby odpowiedzialne za ich realizację
- uczeń konfrontuje się z własną postawą wobec odpowiedzialności w jego życiu

TREŚCI:

1. Przywitanie się z klasą. Zaprezentowanie zaplanowanego tematu.

2. Definiowanie odpowiedzialności i nieodpowiedzialności:

- Podział klasy na grupy 4-5 osobowe.
- Połowa grup tworzy własną definicję pojęcia „ODPOWIEDZIALNOŚĆ”, druga połowa definiuje pojęcie „NIEODPOWIEDZIALNOŚĆ”.
- Przedstawienie definicji przez reprezentantów grup, porównanie na forum definicji przeciwstawnych.
- Nauczyciel, w razie konieczności, może zaprezentować swoją definicję tych pojęć lub posiłkować się zapożyczoną. Np. N. Branden *Odpowiedzialność. Jak polegać na sobie i znaleźć sens życia*: "Odpowiedzialność jest podstawą naszej samorealizacji, moralności oraz więzi społecznych. Jej istota polega na tym, że to my sami przyczyniamy się do osiągnięcia tego, czego pragniemy, w przeciwieństwie do takiego postępowania, które polega na czekaniu, a nawet domaganiu się, aby ktoś inny „zrobił coś”, podczas, gdy naszą rolą jest czekać i cierpieć. Dzięki niezależności i odpowiedzialności stajemy się o wiele silniejsi, zyskujemy nowe możliwości. Wszystko to tracimy, przyjmując postawę przeciwną" (Branden, s.12-13). „... Postawa bycia odpowiedzialnym, to klucz do sukcesu dosłownie w każdej dziedzinie życia. ...Ma ona zasadnicze znaczenie zarówno w psychologii, jak i etyce. Tworzy moralne podstawy funkcjonowania społeczeństwa, ma zatem także wpływ na politykę”(Branden, s.14-15).

3. „Jestem odpowiedzialny, gdy...”. Ćwiczenie to pozwala skonfrontować się z własną postawą wobec odpowiedzialności.

- Siedząc lub stojąc w kręgu, uczniowie rzucają do siebie miłą piłeczką.

- Osoba otrzymująca piłkę wypowiada zdanie: „Jestem odpowiedzialny, gdy...” wraz z jego zakończeniem. Przekazuje piłkę do kolejnej osoby.
4. **„Taka jestem. Taki jestem”**. Celem ćwiczenia jest pomoc w określeniu posiadanych zasobów wewnętrznych, budujących poczucie własnej wartości, skuteczności, a więc i odpowiedzialności za siebie. Ćwiczenie to pozwala na skontaktowanie się ze swoimi pozytywnymi, a nie negatywnymi, cechami charakteru, na dostrzeżenie przez każdego ucznia cech, których posiadanie w różnym stopniu sobie uświadamia. Jeśli zauważy, że wymienione cechy go nie opisują, może zastanowić się i poszukać sytuacji, w których zdarzyło się, że „taka byłam, taki byłem”. To daje możliwość „alternatywnego” spojrzenia na siebie i wskazania zasobu cech i umiejętności, które już ma się w sobie.
- Każdy uczeń wybiera sobie zawód, którego cechy są, jego zdaniem, odzwierciedleniem cech jego charakteru i umiejętności. Zapisuje go na kartce i wrzuca do koperty.
 - Każdy po kolei losuje kartkę i szuka wszystkich pozytywnych cech danego zawodu.
 - Rundka w kręgu. Każdy rozpoczyna pytaniem, do kogo należy wylosowana przez niego kartka, a następnie prezentuje tę osobę po imieniu, wymieniając konieczne dla danego zawodu cechy i umiejętności (np. Beata musi być osobą życzliwą, otwartą, cierpliwą, chętnie podejmującą kontakt z innymi, potrafiącą rozmawiać).
5. **„Moje potrzeby”**. Celem ćwiczenia jest uświadomienie uczniom ich potrzeb oraz znaczącego rodzaju niezależności, pomagającej w ich zaspokajaniu.
- Każdy uczeń na kartce formatu A4 rysuje dwa szkice własnej osoby. Wewnątrz jednego z nich zapisuje wszystko to, czego nie potrzebuje w swoim życiu, a wewnątrz drugiego szkicu wpisuje wszystko to, czego najbardziej potrzebuje.
 - Każda osoba prezentuje swój szkic, mówiąc, czego nie potrzebuje, a następnie przekreśla narysowaną postać i przedstawia swój drugi szkic, mówiąc czego teraz najbardziej potrzebuje.
 - Rozmowy w parach i dyskusja na forum grupy na temat wolności wyboru i niezależności naszych działań w sposobach zaspokajania potrzeb.
6. **„Czego potrzebujemy, by nasze potrzeby były zaspokojone?”**. Cele tego ćwiczenia są kontynuacją celów ćwiczenia poprzedniego.
- Nauczyciel, na dużym plakacie (wcześniej można go przygotować, wraz z zapisanym nagłówkiem) zapisuje zgłaszane przez uczniów propozycje (zachowania, umiejętności, postawy, pomocni ludzie), nie oceniając ich.
 - Kiedy lista będzie zamknięta, podsumowuje wynik pracy grupy, podkreślając zapisy świadczące o możliwości samostanowienia, wzięcia odpowiedzialności za siebie, o uczniowskiej niezależności i możliwości wyboru działań, służących zaspokajaniu potrzeb i osiągnięciu tego, czego się pragnie w życiu.
 - Stworzona lista może być również swojego rodzaju diagnozą potrzeb klasy i wskazówką dla nauczyciela, jaką problematykę warto uwzględnić na kolejnych zajęciach. Może być podpowiedzią do stworzenia planu pracy wychowawcy klasy.
7. **„Po dzisiejszych zajęciach wiem, że...”**. Rundka w kręgu kończąca zajęcia oraz pozwalająca nauczycielowi określić stopień osiągnięcia celów szczegółowych.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

Duże arkusze papieru, tablica, mazaki, kartki A4, blok małych karteczek, koperta, kredki lub ołówki, miękka piłeczka.

ZALECANA LITERATURA:

- Branden N.: *Odpowiedzialność. Jak polegać na sobie i znaleźć sens życia*, Łódź 1999
- Doliński A., Gajewska G., Rewińska E.: *Teoretyczno-metodyczne aspekty korekcji zachowań*, Zielona Góra 2004
- Gajewska G., Szczęsna A., Doliński A.: *Teoretyczno-metodyczne aspekty wychowania młodzieży a warsztat pedagoga*, Zielona Góra 2002
- Ridley D.C., Walther B.: *Jak nauczyć dzieci odpowiedzialności*, Gdańsk 2005